

www.vulkani.rs
office@vulkani.rs

Naziv originala:
Mark Lamprell
THE LOVER'S GUIDE TO ROME

Copyright © Mark Lamprell 2016
Translation Copyright © 2016 za srpsko izdanje Vulkan izdavaštvo

ISBN 978-86-10-01813-4

Ova knjiga štampana je na prirodnom recikliranom papiru od drveća koje raste u održivim šumama. Proces proizvodnje u potpunosti je u skladu sa svim važećim propisima Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja Republike Srbije.

MARK LAMPREL

LJUBAV
u Rimu

Prevela Bojana Veselinović

 izdavaštvo
vulkan

Beograd, 2016.

NAPOMENA AUTORA

Ova knjiga pisana je *en plein air* i neraskidivo je povezana s rimskim spomenicima, ulicama i trgovima. Radnja se odvija na tridesetak lokacija. Neki detalji, poput imena i opisa hotela, izmišljeni su, ali sve ostalo je stvarno.

Za Klej, uvek

Uvod

*Verujem da je osoba samo talas kroz svemir, talas koji se iz
trena u tren menja dok jednog dana jednostavno ne ispari.*

Nikola Tesla

Dozvolite mi da vam ispričam priču o Rimu, mom voljenom Rimu, toliko starom da ga nazivaju *večnim*, gradu koji je oduvek postojao i uvek će postojati. Sigurnom u sopstvenu veličanstvenost, u svoj uzvišeni značaj, nije mu potrebno poređenje s drugima – a ipak, teško mi je da ga ne poredim.

Njujork, Pariz, London – sve velike metropole – imaju svoje čari, ali Rim je, sa svojim pričama o svecima i grešnicima, mučenicima i zločincima, ljubavnicima i ratnicima, poput moćnog vrtloga koji vas vuče ka sebi, kao sila gravitacije. Ako dovoljno dugo lutate njegovim trgovima i oko njegovih spomenika, osetićete se istovremeno izgubljeno i pronađeno, očarani njegovom veličanstvenom istorijom, opčinjeni njegovom zanosnom lepotom. Izgrađen na grandioznim i nerazumnim snovima, Rim razbija iluziju da stvarnost oblikuju realisti. Iz Rima nećete otići isti. Deo vas uvek će ga voleti.

Ako pomno oslušnete, čućete stubove kako pevuje uz zvuke harfe, po čijim žicama prebiraju oni koje je očarao pre vas, a među

njima su carevi, pape, despoti, sanjari, naučnici, umetnici i ljubavnici. Ukoliko pažljivo pogledate, povrh remek-dela i čudesa, otkrićete da u njemu ništa nije obično. Ovde su čak i slivnici lepi.

Ovo je mesto koje uzburkava strasti i raspaljuje čula, mesto gde ljubavnici lete jedno drugom u zagrljaj. Sve izgleda čarobno – ali ja ću vam reći šta se zaista dešava.

A kako ja to znam?

Ja sam ovde od samog početka.

Bio sam ovde kad je Romul ubio Rema.

Bio sam ovde kad je Oktavijan Avgust popločao grad mermerom.

Bio sam ovde kad je Petar razapet naglavce zbog ljubavi prema Hristu.

Bio sam ovde kad se Mikelandelo usprotivio papi zbog ljubavi prema svojoj tavanici.

Bio sam ovde kad je Kristina predala svoje carstvo zbog ljubavi prema veri.

Ovde sam i sada, i biću tu dugo pošto vi odete.

Na mojoj vizitkarti, kad bih je imao, pisalo bi: Kvantna mehanika. Klasicisti među vama verovatno su već pogodili ko sam. Moderni svet odavno me je zaboravio, ali drevni narodi znaju me pod imenom *genius loci* – duh mesta, kome je zadatak da inspiriše i podstakne meštane. Neke moje kolege tvrde da su one zaslužne za briljantna dela Leonarda ili Karavađa. Ja se, nažalost, ne mogu podičiti time. Ja treperim u podovima i zidovima Rima i, mada moje prisustvo ističe lepotu grada, ona je tek nusproizvod moje specijalnosti, a to su kompleksne intrige i misterije srca. Ja sam, zapravo, duh ljubavi.

Pođite sa mnom, ako hoćete, i posmatrajte me na delu.

Prvi korak – okupljanje igrača. Prva stanica – krajevi sveta...

Njujork, Njujork

„Možeš li mi, molim te, reći kojim putem treba da krenem da bih izašla odavde?“

„To umnogome zavisi od toga gde želiš da stigneš“, odgovori Mačka.

Luis Kerol, Alisa u Zemlji čuda

Čestice prašine igrale su na sunčevoj svetlosti, koja je ulazila kroz visoke prozore na južnoj strani. Iznad starčeve glave, čestice, istovremeno večne i prolazne, saplitala su se i sudarale, što je bilo i haotično i deo koreografije. Neke su padale na zemlju, dok su se druge, bez ikakvog vidljivog potiskivanja, pele ka nebu. *Zašto za njih ne važi zakon gravitacije?* – pitala se Alis.

Mogla je da čuje trubljenje i brujanje Njujorka izvan profesorovog ateljea i, mada je bila prilično sigurna da je grad, faktički, *tamo*, često je osećala da u blizini postoji još jedan grad, koji, međutim, nije mogla da primeti zbog manjkavosti vlastite percepcije. U tom drugom svetu ona ne bi bila osuđivana ili ismevana zbog

toga što je pametna ili dosadna, jer u tom svetu nisu važila ista pravila, slično ovom prkošenju zakonu gravitacije koje se odvijalo pred njenim očima. U tom svetu, jednostavno, nisu postojala pravila. Žudela je za tim da jednog dana ode tamo.

Profesor Stoklinski, čuven po razbarušenoj kosi i mudrosti, pogleda je i osmehnu joj se očima. Čekala je da progovori. Ali on ne reče ništa, već se ponovo posveti njenom radu.

Strepela je od ovoga, od temeljnog proučavanja. Mnogo je očekivao od nje. Ophodio se prema njoj kao da je posebna, međutim, ako je postojalo nešto u šta je Alis, sa svojih zrelih devetnaest, gotovo dvadeset godina, bila sigurna, bila je to činjenica da nije izuzetna. Znala je to, jer je rođena u porodici nesumnjivo izuzetnih ljudi.

Majka joj je bila zvezda u usponu baletskog ansambla *Balet Met* iz Kolambusa, u Ohaju, sve dok prilikom probe *Krcka Orašćića* nije propala kroz neobezbeđena podna vrata na pozornici i smrskala trideset devet od ukupno pedeset dve košćice stopala. Za vreme dugog oporavka počela je da studira prava i sad je vodeći partner u uspešnoj advokatskoj kancelariji na Volstritu. Otac, čuveni oftalmolog, provodio je sve slobodno vreme u Indiji, gde je vraćao vid onima koji nisu imali pristup odgovarajućoj medicinskoj pomoći ili nisu mogli da je priušte. Stariji brat, koji je krenuo očevim stopama i upisao medicinu, bio je stipendista Roudsovog fonda i trenutno je bio na specijalizaciji iz urološke hirurgije na klinici Mejo. Mlađa sestra nedavno je, kao brućoš na Harvardu, zahvaljujući vrhunskim rezultatima, dobila stipendiju Džejkoba Vendela. Svaki član njene porodice zablistao bi maltene u bilo čemu čega bi se latio.

Alis je, međutim, bila drugačija. Ni prema čemu nije gajila veliku strast, ali je imala naviku da pažljivo analizira nijanse, zasićenost i jačinu boja gotovo svakog predmeta na koji bi naišla. Njena

najranija uspomena iz detinjstva bila je skrivanje u majčinoj prostranoj garderobi i slaganje odeće po bojama na osnovu mesta koje zauzima u vidljivom delu spektra. Počela bi od bluza. Purpurne, lila, plave, zelene, boje limete, žute, krem, narandžaste, crvene, bordo. Bele je stavljala između žutih i krem, iako bela boja, strogo uzevši, nije bila deo spektra. Majci je to u početku bilo simpatično, ali kad je Alis počela to da radi i s bratovljevom i sestrinom odećom, odvela ju je lekaru, jer se uplašila da je autistična.

Kao četrnaestogodišnjakinja, Alis je slagala da je starija i dobila je posao sa skraćenim radnim vremenom u butiku smeštenom tri prodavnice dalje od ugla Osamdeset treće ulice i Medison avenije. Nadin, vlasnica istoimenog butika, odmah je uvidela Alisin osećaj za boje, a to su primetile i mušterije, koje bi se uvek posavetovala sa Alis pre nego što bi nešto kupile. Nadin je čak povelala Alis u Čikago na Nedelju mode *Reci „da“ životu, ljubavi i stilu**. Alis je prijalalo što je dobra u nečemu. Kako joj je samopouzdanje raslo, tako se proširivao njen krug prijatelja.

Poslednje godine srednje škole skupila je hrabrost da svoju novu najbolju drugaricu, Manuelu, pozove kod sebe na večeru. Pošto je Manuela otišla, Alisina majka prokomentarisala je kako ima debele nožne članke. To je bio njen jedini komentar u vezi sa čitavom večeri. Manuela je sutradan u školskoj kantini održala krajnje zabavan monolog o tome kako se njihova neustrašiva drugarica Alis kod kuće pretvara u plašljivog miša. Alis je kolotala očima i smejala se s ostalima, ali obrazi su joj goreli.

Na koktelu povodom povratka Alisinog brata s Oksforda, majčin kolega pomenuo je da je video Alis kako ulazi u prodavnicu

* *Say Yes to Life, Love and Style*. (Prim. prev.)

na Medison aveniji. Alis je taman htela da objasni da radi tamo već gotovo četiri godine, kad se majka umešala i kazala da se Alis prijavila da volontira kao vodič u Metropolitenu, pa se zbog toga našla na Aper Ist Sajdu. Bila je to laž – Alis i njena majka jesu svojevremeno razgovarale o toj mogućnosti, ali sve je ostalo na tome. Alis je htela da se pobuni, ali ju je učutkao majčin čelični pogled. Bezzvoljno je klimnula glavom, a u grlu joj je zastala knedla, jer je iznenada shvatila, i u to je bila sigurna, da je se pomalo stide; da je u poređenju sa svakodnevnim aktivnostima ostatka porodice ono što je ona radila bilo beznačajno, da je samim tim i ona beznačajna, da je *razočarala porodicu*. Sve se odigralo u trenutku, ali bilo je to izuzetno bolno otkrovenje.

Kad je nekoliko dana kasnije dala otkaz, Nadin ju je privila uz svoje bujne grudi i zaplakala. Alis se kroz maglu prisetila da je tako grljena dok je bila dete, ali nije mogla da se seti ni gde ni kada. Završila je srednju školu s osrednjim ocenama, ali nije išla na maturalno veče, iako je nabavila sedam metara svile internacionalne Klajnovе plave boje* za haljinu.

Otac je, kad se nakratko vratio kući, primetio da je Alis pomalo povučena i pomenuo je to supruzi, koja je reagovala tako što je kćerki ugovorila sastanak naslepo s mladićem iz svoje firme koji je nedavno unapređen u mlađeg partnera. Danijel, umešni parničar, bio je deset godina stariji od Alis i pomalo je mucao, što mu je ostalo iz detinjstva. Imao je upadljivo duge trepavice i izgledao bi markantno da mu uši nisu bile neobično velike. *Ako je on voljan da zanemari moju riđu kosu, razmišljala je Alis, spremna sam i ja da zažmurim na njegove uši.*

* Plava boja kakvu je koristio francuski umetnik Iv Klajn. (Prim. prev.)

Alisina majka bila je izuzetno zadovoljna tim spojem i Alis je videla da joj je Danijelova naklonost donela ne samo iskupljenje već ju je i uzdigla u majčinim očima. Čvareći se na suncu sveže stečenog majčinog odobravanja, Alis je shvatila koliko se prazno osećala dok joj je ono bilo uskraćeno i bila je, stoga, neizmerno zahvalna Danijelu. Kad je došlo vreme da Alis upiše studije, Danijel ju je suptilno naveo na to da umesto planiranih studija modnog dizajna na Evropskom institutu za dizajn u Milanu upiše Parsons školu dizajna u Njujorku, jer bi onda mogli i dalje često da se viđaju. Nažalost, Alis je bila toliko nervozna da je zabrljala na razgovoru koji je bio deo prijemnog ispita, tako da nije primljena. Danijel je hteo da ih tuži, ali Alis nije želela da pravi dramu zbog toga, pa je na brzinu upisala lokalni fakultet likovnih umetnosti specijalizovan za 3D modelovanje i štampanje, što su bili principi koje je kasnije mogla da primeni u dizajniranju i izradi odeće.

I evo je sada, dve godine kasnije, pošto je izašla iz stana u kome je živela s Danijelom, stoji pred profesorom Feliksom Stoklinskim dok joj se po stomaku sve kovitla. Starac ponovo podiže pogled s njenog rada. Ovog puta njegov pogled zahtevao je odgovor.

Predala je tri makete veličine kutije za cipele kao glavni rad iz vajarstva na drugoj godini. Ako im profesor da prelaznu ocenu, na trećoj i poslednjoj godini studija pretočiće ih u znatno veće bronzane skulpture. Prva maketa, isprepleteni mladić i devojka, najednom joj je izgledala kao plagijat Rodenovog *Poljupca*, što, u suštini, i jeste bila. Alis se pribra. Ne sme da paniči. Vežbala je s Danijelom. To je, zapravo, bila njegova ideja. Nije imala predstavu šta bi mogla da preda kao glavni rad dok on nije pregledao njene radove iz prethodne godine i pomogao joj da sastavi spisak za i protiv za svaki od njih. Pošto su odabrali tri figure, sledeći korak,

kako je predložio Danijel, bio je da pronađu koncept, osnovnu ideju koja ih povezuje.

Alis se nakašlja i pokaza rukom na Rodenovu maketu, uvidevši da je to uradila onako kako to čine devojkice koje reklamiraju proizvode na Šoping čenelu. „Ushićenje: prva faza. Dvoje ljudi se upoznaju. Zaljubljuju se. To je... ushićenje“, objasni.

Profesor je ćutao. Ona pređe na drugu maketu: dvoje sredovečnih ljubavnika, zagrljenih, ali lica su im bezizražajna i ne gledaju jedno u drugo. Alis se iznenada zapita šta ju je, pobogu, spopalo da preda ovaj nespretno urađeni rad. Ali držala se plana. „Sumnja: druga faza“, reče. „Euforija je nestala. Moraju da se trude da bi sve funkcionisalo. Ljubomora, dosada, razočaranja... sve to izaziva sumnju u njima.“

Profesor klimnu glavom. Na licu mu zaigra osmeh. Držeći ruke iza leđa, Alis pređe na treću maketu: starac, lica izobličena od bola, u naručju drži beživotno telo žene. Mikelandelova *Pijeta*, ali sa zamenjenim ulogama i postmodernističkim zaokretom. Odjednom joj je sve delovalo krajnje patetično. Potisnu užasnutost i nastavi. „Gubitak: poslednja faza. Jedna osoba uvek ostane bez druge.“

„Uvek?“, upita profesor.

„Uvek“, odgovori. „Ili pronađe nekog drugog, ili ode, ili jedno od njih... umre.“

„Dakle, to je tvoja postavka? Ljubav nema srećan kraj?“

Alisin želudac kao da je planirao da sav svoj sadržaj izbaci kroz njena usta. Ona stegnu usne i klimnu glavom.

Profesor se zagleda u njene svetlosive oči. Svi su lepo izgledali u tim godinama, ali ona posebno. Podsećala ga je na Veneru s mermernim očima, pomalo odsutnu i ne tako živahnu poput većine njenih razularenih kolega i koleginica. Godine životnog iskustva

govorile su mu da u neistraženim dubinama njenog bića tinja plamen, ali se bojao da ih ona nikad neće istražiti, jer neće osetiti potrebu za tim; njena lepota, od one vrste koja otvara sva vrata, omogućiće joj da klizi kroz život dokle god joj to bude odgovaralo.

„Šta planiraš za raspust?“, najednom je upita.

„Ovaj... molim?“

„Šta planiraš? Kuda ideš?“

„Ja... Ne znam.“

„Želim da odeš negde gde nikad nisi bila. I želim da uradiš nešto...“ Starac zgrabi ruke, koje je držala iza leđa, i povuče ih napred. Za trenutak ih zadrža u svojim, a onda ih podiže visoko iznad njene glave. „Nešto *otkačeno!*“

Ljubazno se smešio, ali Alis oseti suze u očima. I njega je razočarala. Umorna je od toga. Umorna je od toga da razočarava druge. Umorna je od toga da bude idiot. Najedanput je tačno znala šta treba da radi i upravo je tu i tada čvrsto rešila da to i učini.

U tom trenutku verovala je da je inspiracija za odlazak u inostranstvo potekla od nje same. Nije mogla da zna da su je sile jače od nje vukle u Rim – da joj je, zapravo, uručen poziv za Večni grad. A poziv je bio moj.

London

Čak ni starost ne ume da prihvati smrt.

Sofokle

Ajfelova kula podrhtavala je i tresla se dok je klizila Avenijom Holland park. Lizi je s ogromnog izbočenog prozora dvorišnog stana svog pokojnog brata posmatrala kako svetlocrveni dabl-deker, na kome se nalazio poster Pariza, prolazi kroz jato golubova, koji se naglo vinuše u vazduh i razidoše na sve strane. Jedan od njih prelete iznad krošnji platana i ustremi se pravo ka Lizi. Ona se blago zatetura unazad, uplašivši se da će se ptica zaleteti u staklo, ali golub se, elegantno lepršajući krilima, zaustavi i slete na kameni sims tik ispred nje. Lizi i ptica se pozdraviše, naginjući glavu čas na jednu, čas na drugu stranu.

Nikad nije bila lepotica, ali bilo je nečeg neodoljivo iskričavog u sedokosoj sedamdesetdevetogodišnjoj Lizi Lojd-Džejms u tammoljubičastoj korotnoj odeći. U redu, jutros su je ubeđivali da

ljubičasta ne može biti boja žalosti, ali u crnini bi izgledala kao leš, tako da to nije dolazilo u obzir.

Lizi se obrati golubu: „Henri želi da ide u Rim.“ Govorila je zvonkim glasom britanske više klase. Ptica nakrivi glavu.

Iza nje, u polutama sobe, začu se ženski glas, s notom ruralnog zapada koja je odavala bristolske korene. „Poseta Rimu. Nešto što će nas oboriti s nogu.“

Lizi podiže dokument s presavijenim uglovima i tekstom otkucanim na mašini i okrete ga ka svetlu. Poče da pretura po džepovima, a onda se seti da joj naočari vise o lančiću oko vrata. Stavi ih na nos, pomerajući ih gore-dole dok ne izoštri vid.

„Želi da odemo na neki most...“, reče Lizi.

Ponovo se začu glas: „Ponte Sant Anđelo.“

„Da, anđeoski most“, reče Lizi škiljeći u dokument. „Kako ovde piše, tu ste se upoznali.“

„Tako je“, odvrati Konstans. „O, bože.“

Lizi se okrenu i pogleda preko naočara. Ugleda ruku s prstenjem i izraženim venama kako se diže iznad fotelje. Prepuštajući goluba samom sebi, uputi se ka drugom kraju sobe i stavi dokument u ruke žene svog pokojnog brata.

Za razliku od svoje zaove, sedamdesetosmogiđšnja Konstans Lojd-Džejms i u mladosti i sada bila je lepotica, uprkos dubokim tragovima koje joj je na licu urezala tuga. Rođena je u radničkoj porodici, a njeni preduzimljivi roditelji obogatili su se tako što su rekonstruisali bristolske dokove kad je plutajuća luka* počela da gubi primat vodeće engleske luke za trgovačke brodove. Taj novac omogućio je Konstans da studira u Londonu i Rimu, a lepota joj

* Luka u Bristolu dobila je takav naziv jer je nivo vode u njoj konstantan, bez obzira na vodostaj reke. (Prim. prev.)

je podarila priliku da se *dobro* uda, za pripadnika manje aristokratske porodice, početkom svingerskih šezdesetih, kad su se svi slojevi društva pretvarali da društvene klase više nisu važne, iako i te kako jesu bile.

Mlada Konstans nasledila je porodični talenat za razvoj nekretнина, pa je uspela da poveća prihode od muževljevog imanja, koji su dotad išli silaznom linijom. Kako se njihovo bogatstvo uvećavalo, supružnici su odlučili da podrže aktuelne britanske umetnike kupovinom njihovih dela. Sad su, zahvaljujući tome, posedovali skupocenu kolekciju slika, skulptura i instalacija, a u njihovom vlasništvu bio je i pozamašan deo zemljišta u Londonu, kao i niz organskih farmi u Devonu i Kornvolu.

„Jesi li dobro, devojčice?“, upita Lizi. Tako su se obraćale jedna drugoj, *devojčice* – nije se sećala zašto; možda je to bio neki ironični prefeministički hipokoristik? – otkako su se upoznale, kad su obe imale dvadeset i nešto godina. Lizi se odmah dopala lepa devojka britkog uma. Sviđalo joj se što bi njen brat zablistao od radosti kad god bi Konstans bila u blizini, a najviše od svega dopalo joj se kako se otac zagrcnuo i ispljunuo čaj u *vedžvud** kad je Henri objavio da namerava da stupi u brak s Konstans, i nikad neće zaboraviti zaprepašćenje na majčinom licu. „Ali ona priča kao da je *pirat*“, pobunila se.

Lizi pomilova Konstans po glavi, pa se zagleda u polutamu. Mogla je da osmotri svoj slabšni odraz u ogromnom venecijanskom ogledalu okačenom iznad kamina i nije joj se dopalo to što je videla.

„Ko je ova starica?“, upita Lizi duha koji joj je uzvrćao pogled.

* Vrsta engleskog poluporcelana i pribor za čaj od istog materijala. (Prim. prev.)